

Fokusområden tillsynsområde förorenade områden

Förslag till fokusområden

1. Prioriterade förorenade områden

Motivering

I Sverige finns mer än 9 500 prioriterade förorenade områden med potentiellt mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa och miljön, så kallade riskklass 1 och 2-objekt. För områden där det finns en ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsförvärvare har tillsynen en viktig roll att tillse att objekten utreds vidare och vid behov åtgärdas. Denna tillsyn är dock över lag lågt prioriterad och sker inte i den utsträckning som behövs för att undanröja allvarliga risker och förhindra att föroreningar sprider sig och därmed förvärrar föroreningskadorna. Resursbrist och otydlighet kring tillsynsområdets prioritet har lyfts som bakomliggande orsaker tillsammans med behov av vägledning.

För närvarande pågår ett inventeringsarbete av PFAS-förorenade områden och förorenade sediment. Resultatet av detta inventeringsarbete kommer med stor sannolikhet innebära att fler förorenade områden bedöms som prioriterade. När nya riskklass 1 och 2-områden tillkommer för tillsynsmyndigheterna att arbeta vidare med kan framtagna handlingsplaner behöva uppdateras med denna nya information. Tillsynsmyndigheterna behöver även prioritera mellan sina prioriterade tillsynsobjekt och här kan det av Naturvårdsverket framtagna prioriteringsstödet för tillsyn användas.

Detta fokusområde är en fortsättning på "Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2" som är ett av fokusområdena inom nuvarande strategiperiod (2022-2025). Inför kommande strategiperiod har de tillsynsmyndigheter som tagit fram en handlingsplan bättre förutsättningar för att arbeta egeninitierat med tillsyn av förorenade områden. Ett naturligt nästa steg är därför att bedriva tillsyn utifrån framtagna handlingsplan och att den sker i nödvändig utsträckning för att öka åtgärdstakten.

Mål för tillsynen

Fler verksamhetsutövare fullgör sitt ansvar att avhjälpa föroreningsskadade områden.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelserna vägleder om hur tillsyn kan initieras på ett föroreningsskadat område, klart 2026.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheter med tillsynsansvar över objekt i riskklass 1 och 2 bedriver aktiv egeninitierad tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken, under 2026–2029.

2. PFAS-förorenade brandövningsplatser

Motivering

Verksamheter kopplat till brandbekämpning, så som brandstationer, brandövningsplatser och släckplatser, är vanliga orsaker till PFAS-föroreningar i mark och grundvatten. Särskilt gäller detta brandövningsplatser där regelbundna övningar har skett och användning av brandsläckningsskum med PFAS kan ha gett upphov till synnerligen allvarliga föroreningsskador. Utan åtgärder utgör dessa brandövningsplatser punktkällor för fortsatt spridning av PFAS i miljön vilket kan ge upphov till skador på människors hälsa, ekosystem och naturresurser. Givet vad som är känt om PFAS och brandövningsplatser kan sådana typiskt sett betraktas som högt prioriterade områden, motsvarande riskklass 1. På så vis är det inte alltid nödvändigt för tillsynen att driva fram utredningar som ger underlag för att avgöra om det är prioriterat område. Tillsynen kan driva fram de utredningar som krävs för att avgöra om föroreningar utgör sådana risker som medför behov av spridningsminskande åtgärder.

Mål för tillsynen

Spridning av PFAS från brandövningsplatser minskar.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket leder och samordnar en nationell tillsynskampanj under 2027–2028.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Deltar i nationell tillsynskampanj under 2027–2028.

3. Miljöfarlig verksamhet på förorenade områden

Motivering

Den som bedriver en miljöfarlig verksamhet har en skyldighet att ha tillräckliga kunskaper om hur den pågående verksamheten kan påverka en befintlig föroreningsskada inom verksamhetsområdet. Det vill säga, kunskap utöver den om ämnen och möjliga utsläpp som kan uppstå till följd av den pågående verksamheten. En pågående verksamhet kan exempelvis påverka en föroreningsskada genom olika typer av markarbeten, användning av processvatten från yt- och grundvatten etc. Föroreningsskadan kan också påverkas i fall där delar av verksamheten etableras på ett sätt som hindrar eller försvårar eventuella avhjälpandeåtgärder.

För att verksamhetsutövaren ska kunna bedöma risken att verksamheten påverkar föroreningsskadan behöver ofta någon form av utredning eller undersökning genomföras.

Genom att risker med den miljöfarliga verksamheten och en eventuell föroreningsskada uppmärksammas i tillsynen av egenkontrollen, kan behov av försiktighetsmått eller skadeförebyggande åtgärder identifieras. Som en del i detta behöver verksamhetsutövaren normalt genomföra någon form av utredning eller undersökning, motsvarande MIFO fas 1. Detta kan också ge underlag för tillsynsmyndighetens arbete med tillsyn av prioriterade förorenade områden enligt miljöbalkens 10 kapitel.

Mål för tillsynen

Att verksamhetsutövare som är verksamma inom ett föroreningsskadat område har en egenkontroll som är anpassad till risk för påverkan av befintliga föroreningar.

Tillsynsvägledande aktiviteter

Naturvårdsverket ger tillsynsvägledning om typer av föroreningsskadade områden där miljöfarliga verksamheter generellt kan antas behöva ha en hög grad av egenkontroll, klart 2027.

Naturvårdsverket ger tillsynsvägledning om vilka krav på uppgifter, markundersökningar och andra utredningar som kan ställas kopplat till den miljöfarliga verksamhetens egenkontroll, klart 2027.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Lista de pågående miljöfarliga verksamheter som kan antas behöva ha en hög grad av egenkontroll beaktat den pågående verksamhetens risk att bidra till spridning av en föroreningskada, 2027.

I samband med ordinarie tillsyn granskas verksamhetens kunskaper och egenkontroll kopplat till påverkan på och spridning, 2027 – 2029.